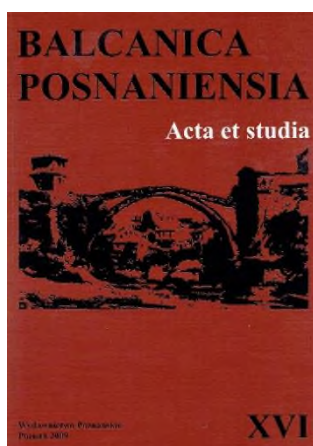

Constantin Rezachevici, *Magnaci Buczaccy-Jazłowieccy a Mołdawia w wiekach XV-XVI i ich nieznana gałąź – bojarzy mołdawscy Buceați*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 2009, t. 16, s. 117–124.

<https://doi.org/10.14746/bp.2009.16.10>

<https://pressto.amu.edu.pl/index.php/bp/article/view/52445>

Instytucją przechowującą materiały źródłowe jest Biblioteka Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

<http://bch.amu.edu.pl>

Zadanie zostało zrealizowane w ramach konkursu „Społeczna odpowiedzialność nauki II – Wsparcie dla bibliotek naukowych”. Projekt zatytułowany „Digitalizacja archiwalnych wydań czasopism naukowych zgromadzonych przez Bibliotekę Coll. Historicum UAM”. Projekt dofinansowany ze środków budżetu państwa, przyznanych przez Ministra Nauki w ramach Programu Społeczna odpowiedzialność nauki II. Wsparcie dla bibliotek naukowych (umowa nr BIBL/SP/0092/2024/02 z dnia 05.12.2024). Całkowita wartość projektu: 247 236,00 zł. Kwota dofinansowania: 220 836,00 zł.

The institution storing the source materials is the Library of the Collegium Historicum of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

<http://bch.amu.edu.pl>

The task was carried out within the framework of the competition “Social Responsibility of Science II – Support for Scientific Libraries”. The project entitled “Digitization of archival editions of scientific journals collected by the Library of the Coll. Historicum of Adam Mickiewicz University”. The project was co-financed from state budget funds granted by the Minister of Science within the framework of the Programme Social Responsibility of Science II. Support for Scientific Libraries (agreement no. BIBL/SP/0092/2024/02 of 05.12.2024). Total value of the project: PLN 247,236.00. Amount of co-financing: PLN 220,836.00.

UNIWERSYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Społeczna
Odpowiedzialność
Nauki II

MAGNACI BUCZACCY-JAZŁOWIECCY A MOŁDAWIA W WIEKACH XV-XVI I ICH NIEZNANA GAŁĄŻ – BOJARZY MOŁDAWSCY BUCEAȚCHI

CONSTANTIN REZACHEVICI

ABSTRACT. Constantin Rezachevici, *Magnaci Buczaccy-Jazłowieccy a Mołdawia w wiekach XV-XVI i ich nieznana gałąź – bojarzy mołdawscy BuceaȚchi* (*The Magnate Family of Buczacki-Jazłowiecki, Moldavia in the Fifteenth and Sixteenth Centuries and their Unknown Branch: Moldavian nobility of BuceaȚchi*).

Balcanica Posnaniensia. Acta et studia, XVI, Poznań 2009, Wydawnictwo Poznańskie, pp. s. 117-124, ISBN 978-83-7177-650-2, ISSN 0239-4278. Polish text with a summary in English.

Constantin Rezachevici, Nicolae Iorga Institute of History, Bucharest.

Od roku 1366, kiedy władza Kazimierza Wielkiego dotarła do granic Mołdawii, przez cztery wieki Korona Polska sąsiadowała z nią nieprzerwanie od południa; Polacy powiadali, jak wspomniano w roku 1703: „Między nami a Mołdawią sam Bóg ustanowił granicę – Dniestr” (*Inter nos et Valachiam ipse Deus flumine Tyras dislimitavit*)¹. W tych warunkach gospodarowie mołdawscy, szczególnie w wiekach XV i XVI, wchodzili w związki polityczne nie tylko z Koroną Polską, ale także z jej wysokimi urzędnikami, starostami albo wojewodami ruskimi czy podolskimi. Związki z nimi są mało znane tak w historiografii polskiej, jak i rumuńskiej. Oczywiście historiografia polska zna osobistości z Rusi czy Podola zaangażowane w te relacje, o niektórych z nich traktuje *Polski słownik biograficzny*, jednak dość mało i selektywnie pisze się na temat ich związków z Mołdawią², choć w wiekach XV-XVI związki te tworzyły także historię Polski. Historiografia rumuńska, znając lepiej wypadki, ignoruje z kolei prawie wszystko, myląc osoby zaangażowane ze strony polskiej. Niezależnie od tego, badając mołdawsko-polskie relacje polityczne z tymi tak potężnymi dowódcami królewskimi Rusi i Podola, których Stefan Wielki nazywał prawdziwymi „królikami” (*regulos*) pogranicznymi³, zwró-

¹ Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, II³, București, 1892, s. 293. Cf. și Constantin Rezachevici, *Istoria popoarelor vecine și neamul românesc în Evul Mediu*, București, 1998, s. 32.

² Krótkie wzmianki: Ilona Czamańska, *Mołdawia i Wołoszczyzna wobec Polski, Węgier i Turcji w XIV i XV wieku*, Poznań, 1996, s. 86, 93, 101, 106, 110-112, 132.

³ P.P. Panaitescu, *Contribuții la istoria lui Ștefan cel Mare*, „Analele Academiei Române”, M.S.I., S. III, t. XV, 1934, s. 63-68.

ciem szczególną uwagę na rodzinę Odrowążów⁴, konkretnie Buczackich-Jazłowieckich⁵, rekonstruuując historię dość mało znaną w przeszłości także z drugiej strony Dniestru.

Działając w imieniu i z ramienia króla, w wieku XV dowódcy Rusi Halickiej i Podola posiadali realną autonomię polityczną, która zmuszała do wchodzenia ich ziem w związki z hospodarami mołdawskimi. Odkryłem niedawno, czego dotychczas nie zauważono, że pierwszy traktat zawarty przez Stefana Wielkiego, zredagowany ze strony polskiej 4 kwietnia 1459 roku, niedaleko Overcăuți (Owerkielowce) w okręgu chocimskim, negocjowany był z plenipotentami króla, wojewodami Rusi Halickiej i Podola, jako rzeczywisty traktat (zachowała się tylko wersja Stefana) „między ziemiami Podola, Rusi i Mołdawii” (*inter terras Podoliae, Russiae et Moldoviae*). Po tym następuje akapit na temat „aktualnej wojny” sprovokowanej przez usuniętego przez Stefana Wielkiego do Kamieńca Podolskiego pretendenta Piotra Arona, który nękał go od dwóch lat⁶. Załedwie na końcu dokumentu Stefana wspomniano, że nie zaakceptuje on jako swego pana nikogo innego, jak tylko króla polskiego, nikomu nie będzie składał przysięgi na wierność ani hołdu⁷.

Ród, albo lepiej klan Buczackich, herbu Abdank (Habdank), nie miał monopolu na sprawowanie władzy na Podolu w prawdziwym tego słowa znaczeniu, jednak jego przedstawiciele sprawowali w wiekach XV i XVI funkcję wojewody albo starosty generalnego, jak też inne funkcje kasztelanów i starostów lokalnych. Niektórzy sprawowali te funkcje także i na terenie Rusi Halickiej, wchodząc w stosunki sąsiedzkie nie tylko na północno-zachodniej i północnej granicy Mołdawii, ale i na Pokuciu, okresowo rządzonej między rokiem 1388 a 1538 przez hospodarów mołdawskich. Michał Awdaniec († 1392), budując przed 1370 rokiem gniazdo rodowe w Buczaczu na pn.-zach. Podolu, dokładniej w pn. części Pokucia, mniej niż 50 km od najdalej położonego na północ punktu granicy mołdawskiej⁸, dał początek przez swoich synów trzem gałęziom rodziny Buczackich, używającej później także nazwiska Jazłowiecki, która ciągnęła się w linii męskiej do roku 1607, w linii żeńskiej natomiast do roku 1662. Wszystkie te trzy gałęzie, jednak w szczególności gałąź Teodoryka (Didriha) Buczackiego, miały zarówno oficjalne, jak i prywatne, czyli bardziej interesujące, związki z Mołdawią.

⁴ Constantin Rezachevici, *La hotarul polono-român în secolul XV. Ștefan cel Mare între „regișorii Odrowąż” din Rusia Haliciului și magnații Buczacki din Podolia*, (w:) *Rumuni i Polacy w Europie. Historia i dzień dzisiejszy. Români și polonezi în Europa. Istorie și prezent*, Suceava, 2006, s. 225-239.

⁵ Idem, *Buczacki - un neam de magnați dregători din vechea Podolie și rosturile sale în istoria Moldovei*, (w:) *Familiiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, II, București (w druku).

⁶ Idem, *La hotarul polono-român în secolul XV*, s. 231-232.

⁷ Ioan Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, II, București, 1913, s. 266-269.

⁸ Włodzimierz Semkowicz, *Ród Awdanów w wiekach średnich*, Kraków, 1920, s. 235, 255-263; Anna Dörflerówna, *Ostatni Buczaczy*, „Miesięcznik heraldyczny”, Warszawa, XVI (1937), nr 10, s. 145; Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia. Tablice*, Warszawa, 1959, pl. 110; A. Boniecki, *Herbarz polski*, II, Warszawa, 1900, s. 215-222, S. Uruski, *Herbarz Polski*, II, Warszawa, 1905, s. 52-55.

Istotne na tym polu były, między innymi, relacje mołdawskie gałęzi Michała Buczackiego († 1438)⁹, starosty i kasztelana halickiego, później kamienieckiego, wojewody podolskiego. Był on w 1426 roku posłem królewskim do hospodara mołdawskiego Aleksandra Dobrego (1400-1432)¹⁰, zaś w 1433 roku do jego syna, Stefana II (1433-1435) i przyjął od niego osobiście w Suczawie przysięgę wierności królowi Władysławowi Jagielle, który 13 grudnia 1433 roku potwierdził jego panowanie w Mołdawii od Dniestru po Morze Czarne, biorąc jednak za pośrednictwem tegoż wojewody podolskiego pod swe panowanie Pokucie¹¹. W miesiąc później natomiast Stefan II obiecał temuż Buczackiemu na piśmie, że razem ze swoimi bojarami złoży królowi osobiste homagium (13 stycznia 1434)¹².

Gdy jednak założyciel pierwszej gałęzi rodziny Buczackich zginął w walce z Tatarami w 1438 roku, jeden z jego synów, Jakub Buczacki z Podhajec († 1501), dworzanin króla Kazimierza IV Jagiellończyka (1459), kasztelan halicki (1472-1485), później wojewoda podolski i starosta generalny kamieniecki (1485-1497), był posłem do Stefana Wielkiego przed 22 maja 1484, w związku ze zbliżającą się „świętą” kampanią sułtana Bajezyda II, mającą na celu opanowanie Kilii i Białogrodu¹³ i później w 1491 roku w związku z konfliktem polsko-mołdawskim wywołanym powstaniem Muchy na Podolu, inspirowanym przez hospodara mołdawskiego¹⁴. Jego syn o tym samym imieniu, Jakub Buczacki († 1541), wybierając karierę kościelną, został sekretarzem króla Aleksandra (1503), proboszczem w Lublinie (1503) i biskupem kamienieckim (1507). Jeszcze w 1502 roku został wysłany do Stefana Wielkiego, który okupował Pokucie. Buczacki odgrywał ważną rolę w negocjacjach w sprawie tej prowincji, kontynuowanych dzięki jego staraniom. Natomiast w listopadzie 1504 roku tenże biskup Jakub Buczacki został wysłany do króla węgierskiego Władysława Jagiellończyka, aby skłonić go do wypowiedzi w sprawie panowania [mołdawskiego] na Pokuciu, które przeciągało się także po śmierci Stefana Wielkiego¹⁵.

Założycielem i najbardziej znanym reprezentantem rodziny Buczackich, zwanej też Jazłowieccy-Monasterscy, był Teodoryk (w źródłach rumuńskich tego czasu Di-drih) Buczacki († 1455), najbardziej znaczący członek rodziny w życiu politycznym Mołdawii pierwszej połowy wieku XV. Bardzo bogaty, posiadał włości na Podolu, fortyfikacje typu wschodniego Karaul (Raszków), Czamygród (niedaleko Grigoriopola) i Kaczybejów (Hacibei pod Odessą) oraz zbudowane przez siebie zamki: Majak

⁹ Dokładniejsze informacje zob. Constantin Rezachevici, *Buczacki*.

¹⁰ Mihai Costăchescu, *Documentele moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, II, Iași, 1932, s. 642-644; Anna Dörflerówna, (w:) *Polski słownik biograficzny*, III, Cracovia, 1937, s. 84.

¹¹ Mihai Costăchescu, op.cit., s. 654-663.

¹² Ibidem, s. 663-667, zob. Constantin Rezachevici, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova, a. 1324-1881*, I, București, 2001, s. 482.

¹³ Anna Dörflerówna, op.cit., s. 81, 84-85; *Cronicle slavo-române publicate de Ioan Bogdan*, ed. P.P. Panaitescu, București, 1959, s. 10, 19.

¹⁴ *Istoriceskie sviazi narodov SSSR i Rumânii v XV – nuceale XVIII v.*, I, Moscova, 1965, s. 66-68.

¹⁵ Ioan Bogdan, op.cit., s. 460-470, 476, 483-486, 490, 496; Veniamin Ciobanu, *Țările Române și Polonia. Secolele XIV-XVI*, București, 1985, s. 104.

i Balabki (na północ od Oczakowa)¹⁶, był też kasztelanem kamienieckim i starostą generalnym podolskim od 1442 roku¹⁷, a jako najpotężniejszy sąsiad gospodarów mołdawskich prawdziwym arbitrem potomków Aleksandra Dobrego w walkach o panowanie nad Mołdawią. Pod protekcję Didricha do Buczacza uciekł po 1442 roku hopodar Elias, szwagier króla Władysława II Jagiełły i kuzyn jego synów Władysława III i Kazimierza IV¹⁸, usunięty z Mołdawii przez swego brata, Stefana II; Didrich pożyczył mu także 500 złotych tatarskich¹⁹. Po swej klęsce i oślepieniu przez Stefana II wiosną 1444 Elias znowu udał się pod skrzydła Didricha Buczackiego i żył tam do śmierci (w 1448), prawdopodobnie w Kołomyi²⁰. Buczacki został więc obrońcą gospodarowej-wdowy Marii, ciotki króla polskiego i udzielał pomocy jej synom, Romanowi II i Aleksandrowi II. Później jednak (1443, 1445-1446) pomagał też wielokrotnie także ich wujowi Piotrowi III, synowi z prawego łóża Aleksandra Dobrego, który w marcu 1443 złożył mu przysięgę wierności²¹, później zaś w 1446 przyrzekł roczną daninę w wysokości 1.000 złotych i belę drogiego jedwabiu²². Mając interes materialny w udzielaniu pomocy temu ostatniemu, nie odżegnywał się jednak od udzielania jej także Romanowi II (1447), negocjując z obydwojma pretendentami do tronu mołdawskiego²³. Wobec przejścia Piotra III pod skrzydła Jana Hunyadyego²⁴, Didrich Buczacki przeżywał prawdziwy dramat feudalny. Przed 23 lutego 1448 roku Roman II spotkał się ze starostą generalnym podolskim, którego nazywał „prawdziwym kochanym naszym ojcem” i „ojcem” w sensie feudalnym. Obaj przysięgli sobie wzajemnie wierność w Kamieńcu²⁵, jednak po pół roku Roman II został otruty przez swoich bojarów²⁶, Piotr III natomiast, który zrezygnował z pomocy Didricha, zwracając się bezpośrednio do młodego króla Kazimierza IV, zmarł w październiku tego roku, chory, w podejrzanym okolicznościach²⁷.

¹⁶ Matei Cazacu, *À propos de l'expansion polono-lituanienne au nord de la Mer Noir aux XIV-eme – XV-eme siècles*, (w:) *Passé turco-tatar présent soviétique. Études offert à Alexandre Bennigsen*, Louvain-Paris, 1986, s. 114; zob. też s. 101-102, 122; Włodzimierz Semkowicz, *Ród Awdańców w wiekach średnich*, s. 289, 292-294.

¹⁷ Kazimierz Przyboś, *Urzednicy województwa Podolskiego XV-XVIII wieku: Spisy*, Kraków, 1994, s. 67, 109, 167.

¹⁸ Constantin Rezachevici, *Cine a fost soția lui Ilia, fiul lui Alexandru cel Bun? Un alt episod dinastic moldo-polono-lituan*, „Arhiva genealogică”, S.N., Iași, II (1995), nr 3-4, zob. też s. 11-18 i tablica genealogiczna.

¹⁹ Idem, *Cronologia critică a domnilor*, I, s. 488-489; *Documenta Romaniae Historica*, A, I, București, 1975, s. 325-327; zob. też s. 390-391.

²⁰ *Cronicle slavo-române*, s. 7, 15; Mihai Costăchescu, *Documentele moldovenesti înainte de Ștefan cel Mare*, II, s. 733, 735.

²¹ Leon Șimanschi, Nistor Ciocan, *Acte slavone inedite din anii 1443-1447 privind istoria Moldovei*, „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A.D. Xenopol”, Iași, XI (1974), s. 178-179. Zob. też Constantin Rezachevici, *Cronologia critică a domnilor*, I, s. 494.

²² Leon Șimanschi, Nistor Ciocan, op.cit., s. 182-183.

²³ Ibidem, s. 184-185.

²⁴ Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ed. a II-a, P.P. Panaitescu, București, 1958, s. 84; Constantin Rezachevici, op.cit., s. 501-502.

²⁵ *Documenta Romaniae Historica*, A, I, s. 390-391.

²⁶ Jan Długosz, *Historiae polonicae liber XIII et ultimus*, II, Leipzig, 1712, kol. 41.

²⁷ Constantin Rezachevici, op.cit., s. 506-508.

W końcu roku 1448 Didrih Buczacki skoncentrował uwagę na Alexăndrelu (Aleksandrze II), drugim synu Eliasza, który wiodł swoje dzieciństwo pod jego opieką na Podolu. Wystąpili przeciw niemu dwaj pretendenci, którzy nazywali się synami naturalnymi Aleksandra Dobrego: Bogdan II i awanturnik Aron Harnazan (Piotr Aron). Potężny Didrich Buczacki zajmował pierwsze miejsce wśród osób najbliższych gospodarowej Marii, matki Aleksandra, jednak w dniu 2 grudnia 1449 zawarty został kontrakt o charakterze wasalnym z Bogdanem²⁸. Alexăndrel zwrócił się bezpośrednio do swego kuzyna Kazimierza IV i starosta Podolski musiał uczestniczyć w kampanii polskiej w Mołdawii, w bitwie pod Crasna (Vaslui), z 6 września 1450 roku, stoczonej z Bogdanem II²⁹. Didrih Buczacki nie zginął w tej bitwie, jak sądził kronikarz Grigore Ureche³⁰, a po nim cała historiografia rumuńska, nie mieszał się już jednak więcej w sprawy mołdawskie. Zmarł na początku roku 1455, prawdopodobnie w wyniku ataku bojara mołdawskiego Lwa Costici i swych krewnych, na których skarżyli się w roku 1457 jego młodszy brat Michał Mużyło Buczacki i najstarszy syn Bartosz Buczacki³¹.

Piotr Aron, który po wzięciu w niewolę i zamordowaniu Bogdana II, 15 października 1451, przejął tron, a w dniu 25 marca 1455 roku pokonał Alexăndrela (który wycofał się do Białogrodu i tam został otruty w sierpniu tego roku)³², wobec podjętych przeciw niemu na Wołoszczyźnie przygotowań przez Stefana (Wielkiego), syna Bogdana, zwrócił się z apelem [o pomoc] do Michała Mużyły Buczackiego i do Bartosza Buczackiego, z którymi zawarł traktat protekcyjny³³. Jednak zwycięstwo Stefana Wielkiego z 12 kwietnia 1457 roku i ucieczka Piotra Arona do Kamieńca pod opiekę kasztelana kamienieckiego i generalnego starosty podolskiego, Bartosza Buczackiego, zmieniły sytuację³⁴. Piotr Aron począł płacić Bartoszowi Buczackiemu żołd, aby ten wprowadził go z powrotem na tron w Suczawie³⁵. Ten jednak zginął w bitwie z Tatarami, 2 sierpnia 1457 roku³⁶, a jego brat, Michał Buczacki († 1511), który przejął po nim urząd starosty podolskiego, zwrócił pieniądze w końcu tego roku³⁷. W końcu wspomniany wyżej traktat z Overcăuți z 4 kwietnia 1459 roku zakończył dwuletnią wojnę Stefana z Piotrem Aronem³⁸.

Później, w czasie autorytarnych rządów Stefana Wielkiego (1457-1504), który zrezygnował z pośrednictwa rodziny Buczackich, ich związki z Mołdawią nie były już tak intensywne jak za czasów Teodoryka (Didriha) Buczackiego.

²⁸ Mihai Costăchescu, op.cit., s. 746-748.

²⁹ Constantin Rezachevici, op.cit., s. 516-517.

³⁰ Grigore Ureche, op.cit., p. 88. *În istoriografia polonă se crede că a murit în 1456* (Anna Dörflerówna, op.cit., s. 85; Włodzimierz Dworzaczek, *Genealogia*, pl. 110).

³¹ Mihai Costăchescu, op.cit., s. 808-809, 811.

³² Constantin Rezachevici, op.cit., s. 518-519, 522-530.

³³ Mihai Costăchescu, op.cit., s. 808-814.

³⁴ Constantin Rezachevici, op.cit., s. 533.

³⁵ Mihai Costăchescu, op.cit., s. 814-816.

³⁶ Anna Dörflerówna, loc.cit.

³⁷ Mihai Costăchescu, loc.cit.

³⁸ Ioan Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, II, s. 266-269.

Potomkowie Didriha jednak, pod nazwiskiem Jazłowiecki (od miejscowości Jazłowiec, która była własnością Didriha Buczackiego przed rokiem 1424³⁹), w wieku XVI generalnie mieli dobre relacje z Mołdawią. Jerzy Jazłowiecki z Buczacza, starosta generalny podolski (1540-1544), prawnuk Didriha, współpracował z Piotrem Rarešem w czasie jego drugiego panowania (1541-1546), choć następowały także między nimi i momenty kryzysu, np. w latach 1541-1542⁴⁰. Natomiast jego kuzyn, Jerzy Jazłowiecki-Monasterski, inny prawnuk Didriha Buczackiego, który doszedł do najwyższych godności w rodzie Buczackich: hetmana polnego (1569), hetmana wielkiego koronnego (1574-1575), a także strażnika koronnego, został w 1563 roku mianowany posłem do Porty Otomańskiej i posłem wielkim do Mołdawii w sprawie odnowienia traktatu z [hospodarem Jakubem Basilikosem Heraklidesem] Despotem (1561-1563)⁴¹, a później ponownie był posłem do Turcji, aby negocjować porozumienie polsko-tureckie w sprawie Mołdawii (1564)⁴². Pozostawał też w serdecznych stosunkach z Aleksandrem Lăpușneanu w czasie jego drugiego panowania (1563-1568), zwłaszcza w latach 1565 i 1568, jednak gospodarz mołdawski bez powodu został oskarżony o pomoc dla Tatarów, którzy zaatakowali Podole⁴³. W 1572 roku Jerzy Jazłowiecki-Monasterski zawarł traktat przymierza między Koroną Polską a Janem Srogim (1572-1574)⁴⁴, który jednak nie przyniósł gospodarowi mołdawskiemu oczekiwanej pomocy w powstaniu antytureckim.

W trzeciej gałęzi rodu Buczackich, która pochodziła od Michała Mużyły († 1470), najmłodszego brata Didriha Buczackiego, sam Mużyło, starosta śniatyński i kołomyjski (1436-1460), kasztelan kamieniecki (1460-1466) i wojewoda podolski (1465-1470), znajdował się w ścisłych związkach z Mołdawią. Był mediatorem w konflikcie z roku 1442 między Eliaszem a Stefanem II⁴⁵, w 1455 roku zgodził się na wkroczenie na podległe sobie Podole logofăta Mihula i jego braci, uciekających [z Mołdawii]⁴⁶; zaś w 1457 roku, wraz z Bartoszem Buczackim, starszym synem Didriha, przybył do Suczawy, zawierając 1 kwietnia z Piotrem Aronem traktat dobrego sąsiedztwa i wspólnego zarządu między Podolem a Mołdawią⁴⁷. W końcu Michał Mużyło był w 1461 roku posłem do Włada Palownika do Wołoszczyzny⁴⁸, w następnym roku do Suczawy, aby przyjąć przysięgę wierności dla

³⁹ Włodzimierz Semkowicz, *Ród Awdańców*, s. 289.

⁴⁰ Constantin Rezachevici, *A doua domnie 1541-1546*, (w:) Petru Rareș, București, 1978, s. 230; Ilie Corfús, *Documente privitoare la istoria României culese din arhivele polone. Secolul al XVI-lea*, București, 1979, s. 45-46, 49, 52, 63, 67, 69, 75, 77, 90-91; Ibidem, *Secolele al XVI-lea și al XVIII-lea*, București, 2001, s. 3-4.

⁴¹ Ilie Corfús, *Documente [...] Secolul al XVI-lea*, s. 205-220.

⁴² Ibidem, s. 246-256, 300, 302.

⁴³ Ibidem, s. 266-268, 284-285.

⁴⁴ Ibidem, s. 323-325.

⁴⁵ *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej, XIV*, Liow, 1889, s. 55. Constantin Rezachevici, *Cronologia critică a domnilor*, I, s. 488-489.

⁴⁶ Mihai Costăchescu, op.cit., s. 804-806.

⁴⁷ Ibidem, s. 808-814.

⁴⁸ Anna Dörflerówna, loc.cit.

króla polskiego od Stefana Wielkiego⁴⁹, później w 1467 roku znów postował w sprawach granicznych⁵⁰, zaś w roku 1469 żądał od Ștefana, aby przybył do Lwowa i złożył hołd Kazimierzowi IV⁵¹. Jeden z jego synów, Michał Buczański († 1474), starosta śniatyński, został w pierwszej połowie 1474 roku wysłany przez króla na czele wojsk polskich, aby pomóc Stefanowi Wielkiemu w walce z inwazją tureckich akindżów⁵² i zmarł w czasie tej wyprawy.

Rodzina Buczańskich-Jazłowieckich z dawnego Podola nie zniknęła jednak ze sceny historycznej pogranicza polsko-rumuńskiego. Pozostawiła ona swą gałąź w Mołdawii, o której historycy polscy nic nie wiedzą, z rumuńskich zaś wiedzieli coś jedynie Ioan Bogdan i Mihai Costăchescu, którzy wydali dokumenty związane z Buczańskimi z Mołdawii. Przeprowadziłem przy innej okazji badania nad tą gałęzią⁵³. W jednym z dokumentów, wystawionym 27 maja 1480 roku, figuruje pewien Buczański bez imienia i pewien Jerzy, być może jego brat, obaj żyjący w połowie wieku XV, niewątpliwie nie będący już przy życiu w roku 1480, gdy ich synowie czynili podział majątkowy z rodziną Mareny, córki vistiera Iacușa (1423-1431)⁵⁴ i prawdopodobnie jednej z sióstr Leu Costicia. Ten Buczański, którego katolickie imię nie jest znane, był prawdopodobnie synem Teodoryka (Didricha) Buczańskiego, który w niewyjaśnionych okolicznościach, być może razem z bratem, przeszedł do Mołdawii i wszedł do rodziny Mareny i Cozmy Șandroviców. Mieli oni dwie córki, Anuszkę i Wasutkę, a być może i trzecią, z którą wspomniany Buczański się ożenił, stając się ich zięciem. Znamy potomka tego Buczańskiego z Mołdawii, który miał troje dzieci: Danciuła, Ștefula i Magdę Buczańskich (1520). Șteful miał syna Crăciuna Buczańskiego (1579)⁵⁵, którego potomkowie roztopili się w szeregach chłopstwa, aczkolwiek jeszcze w 1662 roku figuruje pewien Buczański, starosta wsi Nesfoe w okręgu czerniowieckim⁵⁶, która w 1520 roku należała do Ștefula Buczańskiego.

Dziwnym splotem okoliczności w tymże 1662 roku wspomniany jest po raz ostatni także ostatni potomek z linii żeńskiej, Buczański-Tworowski, istniejącej w linii męskiej do roku 1607.

Potomkowie Jerzego dochodzą w linii męskiej do roku 1603, natomiast w linii żeńskiej dali od 1520 roku początek rodzinie bojarskiej Stârcea, spokrewnionej tak

⁴⁹ Ioan Bogdan, op.cit., s. 291-294.

⁵⁰ Ibidem, s. 296-299.

⁵¹ Ilona Czamańska, *Ștefan cel Mare și Polonia*, (w:) „Revista de istorie a Moldovei”, Chișinău, 2004, nr 3 (59), s. 19; *Polski słownik biograficzny*, XI, s. 5-7.

⁵² Jan Długosz, *Historiae polonicae*, II, col. 509. Zob. też Veniamin Ciobanu, *Țările Române și Polonia. Secolele XIV-XVI*, s. 71.

⁵³ Cf. mai sus nota 5.

⁵⁴ *Documenta Romaniae Historica*, A, II, București, 1976, s. 343-344. În traducerea textului greșit „Iurie Buceațchi”, în loc de „Buceațchi și Iurie”, cum apare în originalul slav.

⁵⁵ *Documente privind istoria României*, A, XVI-3, s. 112; *Documenta Romaniae Historica*, A, II, s. 343-344; III, s. 520-526; *Documente privind istoria României*, A, XVI-1, s. 66, 85-86, 161-163, XVI-3, s. 112-113.

⁵⁶ Direcția Arhivei Naționale Istorie Centrale, A. N.: CCXI/2; *Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva istorică centrală a statului*, III, București, 1968, s. 199.

jak i mołdawscy Buczaccy z rodziną Hrincovivi, wywodzącą się od 1480 roku od Wasutki, córki Mareny i Cozmy Șandroviecia.

Przez dwa stulecia rodzina pogranicznych magnatów polskich: Buczackich-Jazłowieckich na dawnym Podolu pilnowała południowej granicy królestwa polskiego od strony Mołdawii i Tatarów, mieszając się w sprawy mołdawskie, od rywalizacji gospodarskiej po konflikty graniczne. Miała też swą gałąź w Mołdawii. Kiedy zaś jej gniazdo rodowe – Buczacz – przeszło w ręce Potockich, rządziła tam w pierwszej połowie XVII wieku księżniczka mołdawska Maria, córka hospodara mołdawskiego Jeremiego Mohyły (1595-1606), małżonka Stefana Potockiego, której potomkami jest wiele rodzin królewskich Europy.

tłumaczyła: Ilona Czamańska

THE MAGNATE FAMILY OF BUCZACKI-JAZŁOWIECKI, MOLDAVIA IN THE FIFTEENTH AND SIXTEENTH CENTURIES AND THEIR UNKNOWN BRANCH: MOLDAVIAN NOBILITY OF BUCEAȚCHI

Summary

The famous BuceaȚchi (Buczacki) family had also its Moldavian branch, which remains yet unknown to Polish and Romanian historians. According to certain information, an anonymous BuceaȚchi as well as his brother Jurij died before May 27, 1480. They were related to Marena, who was daughter of Iacuș (1423-1431) and probably sister of Leo Costici. Jurij BuceaȚchi was presumably the son of Theodore BuceaȚchi, who came to Moldavia possibly with his brother, and married the daughter of Cosma Șandrovie. Jurij had three children: Danciul, Șteful and Magda BuceaȚchi (1520). It was recorded that Șteful had a son Crăciun BuceaȚchi (1579). One of his descendents owned the village of Nesfoe in the district of Czerniowiec in 1662, which was previously owned by Șteful BuceaȚchi in 1520.

Translated by Rafał Witkowski